

XII. Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik

Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen

Die Ukraine aus globaler Sicht

München 28.–31. Oktober 2021

Діалог мов – діалог культур Україна і світ

XII Міжнародна наукова Інтернет-
конференція з україністики

 OLMS

Universitätsbibliothek
Ludwig-Maximilians-Universität München

Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik • 2021

Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik

Herausgegeben von
Olena Novikova und Ulrich Schweier

Band 2021

XII. Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik

**Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen
Die Ukraine aus globaler Sicht**

**Діалог мов – діалог культур
Україна і світ**

XII Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики

München
28. – 31. Oktober 2021

Mit **Open Publishing LMU** unterstützt die Universitätsbibliothek der Ludwig-Maximilians-Universität München alle Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftler der LMU dabei, ihre Forschungsergebnisse parallel gedruckt und digital zu veröffentlichen.

Eine Publikation in Zusammenarbeit zwischen dem **Georg Olms Verlag** und der Universitätsbibliothek der LMU München.

Georg Olms Verlag AG
Hagentorwall 7
31134 Hildesheim
<http://www.olms.de>

© für alle Texte bei den jeweiligen Autoren 2022

Die in diesem Band veröffentlichten Beiträge geben die Meinung ihrer Verfasser oder Verfasserinnen wieder und nicht in jedem Fall die des Herausgebers, der Redaktion oder des Verlages.

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet abrufbar über <http://dnb.d-nb.de>

Open-Access-Version dieser Publikation verfügbar unter:
<https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bvb:19-epub-93469-7>
<https://doi.org/10.5282/ubm/epub.93469>

ISBN 978-3-487-16305-5

ISSN der Reihe:
2629-5016 (print)
2629-5024 (online)

Redaktioneller Beirat:

Dr. Iryna Braha (Ukraine)
Dr. Alla Demčenko (Ukraine)
Prof. Iryna Dudko (Ukraine)
Dr. Natalija Horbač (Ukraine)
Dr. Oksana Kovač (Ungarn)
Dr. habil. Svitlana Lens'ka (Ukraine)
Dr. Larysa Marčylo (Ukraine)
Dr. Tetjana Prokopovyč (Ukraine)
Dr. habil. Svitlana Romanjuk (Polen)
Dr. Svitlana Semenjuk (Großbritannien)
Dr. Uljana Shtandenko (Ukraine)
Prof. Oleksij Vertij (Ukraine)
Dr. Iryna Volovenko (Ukraine)

ЗМІСТ

Передмова

МОВА

Олег Андрішко

Міжмовні омоніми в українській та кримчацькій мові 14

Ірина Брага

Українська соціолінгвістична термінологія: пріоритетні питання 26

Лариса Колібаба

Морфологічна варіантність часових сполук в українській літературній мові ХХІ сторіччя 36

Галина Лукаш, Ірина Божко

Бананова республіка чи Пакистан науки: конотативні топоніми та квазітопоніми на позначення корумпованої держави 48

Оксана Микитюк

Лексема “характер” як політичний актуалізатор світогляду Дмитра Донцова 59

Світлана Немировська

Мовна поведінка студентів м. Чернігова на тлі українсько-російського білінгвізму 67

Оксана Тепла

Результати моніторингу впливу інтернет-видань на мовленнєву культуру реципієнтів 77

Людмила Томіленко

Назви транспортних засобів в українській перекладній лексикографії початку ХХ століття: від минулого до сьогодення 89

Ірина Фаріон

Постколоніальні виміри мовної політики В. Зеленського: персоналістичний контекст 100

ЛІТЕРАТУРА

Ігор Васишин

Лірика М. Ситника періоду ДПП в українських повоєнних часописах Австрії та Німеччини 112

Наталія Горбач

Голокост в українській літературі 1940-х рр.: травматичний досвід чи офіційний маскультивський нарратив війни? 125

Андрій Гурдуз

Відлуння українських і білоруських суспільних реалій початку XXI ст. у фентезійній романістиці 136

Тетяна Гетц

Діалог із вічністю: фунеральна проповідь Антонія Радивиловського 145

Олена Дмитренко, Олеся Вовченко

Засоби творення комічного у німецькомовній прозі Івана Франка 161

Ганна Звягіна

“Музична барка, що пливе в невідоме” (аналіз “Ноктюрна b-moll” Юрія Косача) 171

Віталій Крикуненко

Українська література: російські адреси (до проблеми побутування української літератури на теренах Російської Федерації) 179

Світлана Ленська

Образи Одисея і Пенелопи в героїчному епосі Гомера і романі М. Етвуд “Пенелопіада” крізь призму гендеру 195

Валентина Ніколаєнко

Ціна краси й видовищності хокею: постать Террі Савчука в повісті О. Яворівської “Юкі. Людина 400 шрамів” 205

Тетяна Регешук Мисливські сюжети в грецьких казках	214
Олеся Слижук Сучасна українська реалістично-психологічна проза у сприйнятті молодших підлітків	220
Андрій Чуй Національний менталітет як літературознавча проблема	229
ОСВІТА ТА КУЛЬТУРА	
Надія Бабій Фізичний простір більше не потрібен?	238
Оксана Бобечко Специфіка гендерної проблематики в бандурному мистецтві ХХ століття	253
Олексій Вертій З історії досліджень українського кобзарства та світового бандурного музикування: підсумки і перспективи	261
Віктор Давидюк Українська фольклористика на карантині: зміни й тенденції	277
Микола Дмитренко Внесок німецьких учених в українську фольклористику (за матеріалами “Української фольклористичної енциклопедії: у 2-х томах”. Київ, 2018, 2020)	283
Ірина Дундяк Ідентичність сучасного церковного малярства України: ідеологія та особливості студій	291
Віолетта Дугчак “Кобза”/“бандура” та “кобзар”/“бандурист” як символи української культури та духовності	302

- Олена Жам**
Традиційне народне млинарство
як феномен етнокультури України 318
- Ганна Карась**
Мирослав Скорик і музична культура
української діаспори 332
- Галина Корицька**
Е-лінгводидактичні умови самостійної
пізнавальної діяльності здобувачів освіти на уроках
української мови 340
- Лариса Корж-Усенко**
Розвиток вищої школи в часи правління українських
урядів (1917–1920 роки) 347
- Олександр Лук'яненко**
Авангардна “Шевченкіана” Івана Кавалерідзе у Полтаві 358
- Віктор Мішалов**
Кобза та бандура, кобзарі та бандуристи як знаки
української культури 369
- Тарас Найдено**
Дихотомія образу “героя/антигероя”
у репрезентації освітян радянським кінематографом
доби “відлиги” (1953–1964 роки) 383
- Олександра Німилович**
Український фольклор у рецепції Едуарда Мертке:
“Шість експромтів на теми українських народних
пісень” 391
- Володимир Потрапелюк**
Особливості урбанізації та руралізації весільного
обряду (на прикладі села Доросині
Луцького району Волинської області) 406
- Світлана Прищенко**
Культурно-естетичні виміри рекламної графіки 411

Уляна Сторожилова Цифрова трансформація освіти – Україна і світ	423
Світлана Тетеря, Наталія Костюк Тематичні вироби Полонського порцелянового заводу в експозиції Музею кобзарства Національного історико-етнографічного заповідника “Переяслав”	431
Ольга Фабрика-Процька Музейництво як засіб і форма збереження лемківської культури у США та Канаді	444
Кость Черемський Становлення Харківської школи традиційного кобзарського виконавства	451
Людмила Шкіра Етнографічні експедиції національного історико-етнографічного заповідника “Переяслав” на Сумщину	461
Алла Ярова Міжкультурний діалог: одяг як текст	469
ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	
Микола Железняк, Олександр Іщенко Зарубіжні онлайн-енциклопедії про анексований Крим	481
Вероніка Пирог Колгосп як економічна форма радянського терору в спогадах очевидців старшого покоління	496
Тетяна Прокопович “Бандури дзвін – мого життя знамено”: маркери національно-культурної ідентичності	503
Інна Ренчка Відображення української національної ідентичності та нової державної ідеології в сучасних українських словниках	511

Юрій Фігурний

Негативний вплив “русского мира” як важливий елемент реваншистської політики Російської Федерації проти України та національної ідентичності українців

525

РЕЦЕНЗІЇ**Ірина Брага**

Львівський соціолінгвістичний осередок:
шляхи поступу

539

Рецензія на монографію “Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна”. (За ред. Галини Мацюк. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 280 с.)

ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

547

Vorwort

Heute, in der Zeit blutiger Ereignisse in der Ukraine, ist es schwieriger denn je, ein Vorwort zum Jahrbuch unserer Internationalen Konferenz der Ukrainistik *"Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht"* zu schreiben. Die XII. Tagung hat am Institut für Slavische Philologie der Ludwig-Maximilians-Universität München im friedlichen Jahr 2021 begonnen und wurde vom 28. bis zum 31. Oktober erfolgreich durchgeführt. Den Sammelband veröffentlichen wir 2022 bereits während des Krieges. Leider verändert der Krieg alles: die Wahrnehmung von Zeit und Raum, verändert unsere Realität, legt viele schmerzende Probleme offen, mit denen die Ukraine heute konfrontiert ist. Der Krieg verändert uns. Alle diesen Ereignisse, Verluste und Weltanschauungsveränderungen werden sicherlich zu Themen für weitere wissenschaftliche Studien in unseren nächsten Konferenzen. Derzeit befinden wir uns in der Defensive und verteidigen die ukrainische Unabhängigkeit, die ukrainische Identität und das ukrainische Wort.

Wie es schon Tradition geworden ist, wurden die Ergebnisse der XII. Konferenz auf einer Podiumsveranstaltung präsentiert, die am 17. Mai 2022 im online-Format am Institut für Slavische Philologie mit Unterstützung der Bayerischen Staatskanzlei und unter der Schirmherrschaft des Generalkonsulats der Ukraine in München stattgefunden hat.

Im Zentrum des Podiums stand der Vortrag der Gewinnerin der Konferenz-2021 Prof. Dr. Iryna Farion von der Nationalen Universität "L'vivs'ka politechnika" zum Thema "Geistlichkeit und die altukrainische Sprache in der frühen Neuzeit (spätes 16.-17. Jahrhundert): Bewusstsein und Handeln".

Das große Interesse am Vortrag und an der Diskussion über das vielfältige Thema, ebenso wie an der Konferenz insgesamt, hat ein weiteres Mal gezeigt, wie wichtig ein solches modernes wissenschaftliches Forum für den internationalen Austausch ist, und wie groß der Bedarf an einer Fortführung dieser Tradition auch in den kommenden Jahren, und insbesondere jetzt – während des Krieges, sein wird.

Für die akribische Vorbereitung und erfolgreiche Durchführung der Konferenz, besonders aber auch für die Erstellung dieses Sammelbandes, gebührt ganz besonderer Dank Dr. Olena Novikova, zudem für die technische Unterstützung des Projekts Frau Lesja Martynjuk. Unser Dank gilt auch dem *Georg Olms Verlag* sowie dem *Referat Elektronisches Publizieren der Universitätsbibliothek*. Nicht zuletzt danken wir natürlich allen Konferenzteilnehmern für ihre Teilnahme und ihre Beiträge und freuen uns auf die geplante Fortführung der Konferenz der Ukrainistik im Herbst 2022.

Prof. Dr. Ulrich Schweier

Institut für Slavische Philologie
Ludwig-Maximilians-Universität München

Передмова

Сьогодні у період кривавих подій в Україні як ніколи важко писати передмову до щорічника Дванадцятої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Адже розпочиналася конференція в Інституті слов'янської філології Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана ще мирного 2021 року й успішно була проведена 28 – 31 жовтня, а збірник вже продовжуємо публікувати у 2022-ому під час війни. На жаль, війна змінює все: сприйняття часу та простору, змінює нашу реальність, оголює чимало болючих проблем, перед якими нині постала Україна. Війна змінює нас. Усі ці події, втрати та світоглядні зміни стануть, безумовно, темами для подальших наукових студій наших наступних конференцій. А наразі ми тримаємо оборону, відстоюємо українську незалежність, українську ідентичність й українське слово.

За традицією результати XII-ої конференції висвітлювалися на засіданні круглого столу, який відбувся 17-го травня 2022 року у форматі онлайн в Інституті слов'янської філології Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана за підтримки Державної адміністрації Баварії та під патронатом Генерального консульства України у м. Мюнхені.

У центрі уваги учасників подіумної дискусії була доповідь переможниці Конференції-2022 *проф. др. Ірини Фаріон* (Національний університет "Львівська політехніка") "Духівництво і староукраїнська мова в ранньомодерний час (кін. XVI-XVII ст.): свідомість і чин".

Велика зацікавленість до доповідей, дискусії та до Інтернет-конференції загалом уже вкотре засвідчує важливість проведення саме такого сучасного наукового форуму для міжнародного обміну, а разом з цим і необхідність продовження цієї традиції в майбутньому, але особливо зараз – під час війни.

За бездоганну роботу з підготовки й проведення конференції та окремо за підготовку цього щорічника на особливу подяку заслуговує др. Олена Новікова. За технічну підтримку проекту ми висловлюємо щиро подяку пані Лесі Мартинюк. Ми дякуємо також видавництву *Georg Olms Verlag* та *Abteilung Open Publishing LMU*. Проте, насамперед, ми щиро вдячні всім учасникам конференції за їхню участь та їхні доробки й з радістю очікуємо запланованого продовження Інтернет-конференції з україністики восени 2022 року.

Проф. др. Ульріх Шваєр

Інститут слов'янської філології
Університету Людвіга-Максиміліана, м. Мюнхен

МІЖМОВНІ ОМОНІМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА КРИМЧАЦЬКІЙ МОВАХ

Олег Андрішко

(Україна)

Кримчацька – мова кримчаків, корінного народу України, що проживає в Криму, зараз перебуває під загрозою зникнення. Одним із кроків, спрямованих на збереження рідкісних європейських мов, можна вважати не лише їх вивчення, а й порівняння з основними європейськими мовами. Таким методом ми бачимо дослідження українсько-кримчацької міжмовної омонімії та укладання словника.

Ключові слова: українська мова, кримчацька мова, міжмовна омонімія, корінні народи.

INTERLINGUAL HOMONYMS IN UKRAINIAN AND KRYMCHAK LANGUAGES

Oleh Andriško

The Krymchak, the language of the Krymchaks, an indigenous people of Ukraine living in Crimea, is now threatened with extinction. One of the steps aimed at preserving rare European languages can be considered not only their study, but also comparison with the main European languages. In this way we see the study of Ukrainian-Krymchak interlingual homonymy and compiling a dictionary.

Key words: Ukrainian language, Krymchak language, interlingual homonymy, indigenous peoples.

Кримчацька мова – мова кримчаків, корінного народу Криму. Вони є досить унікальним етносом, адже сам народ – єврейський, а їхня мова належить до кипчацько-половецької підгрупи тюркських мов.

У Криму вони живуть здавна і є одним із корінних народів України, до яких також належать греки Приазов'я, караїми та кримські татари, що закріплено законом (Про корінні народи України, стаття 1, 2021). За цим законом корінним народам України гарантовано основні права, у тому числі й право на забезпечення вивчення мови, історії, культури відповідного корінного народу та навчання мовою відповідного корінного народу, а також на гарантовані державою дослідження, збереження та розвиток мов корінних народів України, що перебувають під загрозою зникнення, про що йдеться у статті 5 цього закону.

Саме кримчацька мова і є такою, що перебуває на межі зникнення. Незважаючи на різноманітні закони, концепції, постанови щодо мовного законодавства, в демократичних державах Європи існують мови в загрозовому стані, наприклад, бретонська – у Франції, верхньо- та нижньолюжицька – в Німеччині, вілямівська та кашубська – в Польщі, лівська – в Латвії, валлонська – в Бельгії та ін. У народів, що говорять цими мовами, і в самих мов – різна історія, різні шляхи розвитку та існування на сучасному етапі, проте кримчацька разом з іншими мовами Кримського півострова перебуває чи не в найекстремальніших умовах. Кримчаки – нечисленний етнос (півтори-дві тисячі осіб), а кримчацька мова активно витісняється російською, надто ж після анексії Криму. За даними МОН, у 2012-13 рр. кримчацьку мову вивчало 24 людини (European charter for regional or minority languages 2014, 199). Такий стан привернув увагу Венеціанської комісії, яка внесла кримчацьку до списку мов, яким варто надати більшу підтримку (Olszański 2012, 47), проте на нинішньому етапі не все залежить від української сторони. Водночас російська сторона після захоплення українських територій проводить агресивну політику щодо корінних народів Криму, становище яких, незважаючи на всі введені європейськими державами (проте в підсумку малоефективні) санкції щодо Росії, лише погіршується (Sharovalova, Burlyuk 2016, 41).

Отже, є потреба наукових розвідок, пов'язаних із вивченням мов, що перебувають під загрозою зникнення. Нам насамперед цікаво і важливо дослідити корінні мови України. На нашу думку, актуальним є укладання українсько-кримчацького словника міжмовних омонімів, який представлено далі.

У дослідженні використані найбільші для обох мов лексикографічні джерела: для української – “Словник української мови. В 11 т.”, “Російсько-український словник: у 4-х томах (1924—1933)”, “Словарь української мови”, “Практичний словник синонімів української мови”, “Зведений словник застарілих та маловживаних слів”; для кримчацької – “Крымчакский язык. Крымчакско-русский словарь”.

Зауваги до словника:

- 1) першим у пояснюваній парі йде українське слово, другим – кримчацьке;
- 2) у межах дослідження омоніми та багатозначні слова однієї мови об'єднані.

Авель – авель

Авель – біблійний персонаж;

Авель – траур

Адам – адам

Адам – ім'я першого чоловіка;

Адам – чоловік

Аз – аз

Аз – 1. *заст.* Назва літери “а”;

2. Літери;

3. *перен., розм.* Первісні, початкові відомості; основи чогонебудь;

Ай – ай

Ай – 1. Виражає біль, переляк, страх; незадоволення, осуд; захоплення; 2. *діал.* Та, але;

Ай – 1. Луна; 2. Місяць

Алтин – алтын

Алтин – старовинна монета вартістю три копійки;

Алтын – золото

Ар – ар

Ар – міра земельної площі, = 100 м²;

Ар – 1. Сором; 2. Честь

Ара – ара

Ара – вид папуг;

Ара – 1. Проміжок, відстань; 2. Щілина; 3. Між

Ах – ах

Ах – 1. Уживається при вираженні переляку, здивування, радості; 2. Виражає незадоволення, обурення; 3. Виражає здогад, спогад;

Ах – білий, сивий

Ач – ач

Ач – 1. *виг.* Уживається для вираження здивування, докору, незадоволення, захоплення і т. ін.; 2. *част.* Уживається (часто в сполученні з який, як), щоб звернути чиюсь увагу на кого-, щонебудь;

Ач – голодний

Баба – баба

Баба – 1. Мати батька чи матері; 2. Стара жінка; 3. Жінка, що приймає дітей під час пологів; 4. *перен.* Слабкий чоловік; 5. Ворожка; 6. Людська фігура зі снігу; 7. Важка підвісна довбня для забивання палів; 8. Рід печива з пшеничного борошна; 9. *діал.* Пелікан; 10. *діал.* Рід великих груш

Баба – батько

Бабій – бабий

Бабій – 1. Той, хто дуже упадає за жінками; залицяльник; 2. Про нерішучого, розніженого чоловіка; Бабий – 1. Лялька; 2. Немовля

Байрак – байракъ

Байрак – ліс у яру, в долині або яр, порослий лісом, чагарником;

Байракъ – прапор

Бал – бал

Бал – 1. Великий вечір з танцями; 2. Одиниця виміру сили якогось природного явища; 3. Виражена цифрою оцінка знань і поведінки учня;

Бал – мед

Балабан – балабан

Балабан – 1. Трав'яниста рослина; 2. Птах родини соколових;

Балабан – великий

Балта – балта

Балта – 1. Сокира; 2. Баговиння;

Балта – сокира

Барак – баракъ

Барак – житлове приміщення, призначене для тимчасового користування;
 Баракъ – собака

Бас – бас

Бас – 1. Низький чоловічий голос;
 2. Музичний інструмент;
 3. Найнижчий лад музичного інструмента;
 Бас – достатньо

Башта – башта

Башта – 1. Вежа; 2. *військ.* Верхня обертова частина корпусу танка або броньованого автомобіля;
 Башта – спочатку, раніше

Бербер – бербер

Бербер – представник корінної етнічної групи в Північній Африці;
 Бербер – перукар

Бор – бор

Бор – 1. Хімічний елемент;
 2. Сталеве свердло, що застосовується в зуболікарській справі;
 Бор – крейда

Був – був

Був – мин. час, ч. р. від “є”;
 Був – пара (вода)

Буз – буз

Буз – *діал.* Бузок;
 Буз – лід

Бурун – бурун

Бурун – навальна піниста хвиля;
 Бурун – 1. Ніс; 2. Дзьоб; 3. Мис

Бут – бут

Бут – 1. Будівельний камінь;
 2. *діал.* Молода цибуля;
 Бут – 1. Стегно; 2. Окіст

Веле – веле

Веле – багато, занадто;
 Веле – бузковий

Газ – газ

Газ – 1. Хімічна речовина; 2. Вид тканини;
 Газ – гас

Гарбуз – харпуз

Гарбуз – 1. Сланка городня рослина; 2. Плід цієї рослини;
 Харпуз – кавун

Гердан – гердан

Гердан – *діал.* Шерстяна стьожка або ажурний комірець з бісеру, якими в Галичині, на Буковині та Закарпатті жінки прикрашають шию або голову, а чоловіки — капелюхи;
 Гердан – складка під підборіддям

Дам – дам

Дам – I ос. одн., майб. час від дієслова “дати”;
 Дам – дах

Диба – д’иба

Диба – 1. Середньовічне знаряддя катувань; 2. Колода, яку накладали на ноги або руки арештанта;
 Д’иба – шовк

Душман – душман

Душман – *заст.* Гнобитель;
 Душман – ворог

Дим – дым

Дим – 1. Суміш дрібних твердих частинок (сажі, попелу і т. ін.) і газоподібних продуктів, які виділяються в повітря при згорянні чого-небудь; 2. *іст.* Житло, господарство як податкова одиниця;
Дым – 1. Тихо; 2. Волога, вогкість

Дере – дэре

Дере – дієсл. III ос. одн., теп. час від “дерти”;
Дэре – 1. Яр; 2. Гірська долина

Замет – замет

Замет – наметена вітром кучугура снігу;
Замет – труд, клопоти

Ич – ич

Ич – вжив. для вираж. докору, здивування тощо; повернення уваги;
Ич – 1. Нутро; нутрощі;
2. Шлунок; 3. Зовсім

Єр – йер

Єр – *заст.* Назва літери “ъ”;
Йер – 1. Земля; 2. Місце

Йогурт – йогурт

Йогурт – кисломолочний продукт;
Йогурт – кисле молоко

Кавун – кьавун

Кавун – 1. Баштанна рослина;
2. Плід цієї рослини;
Кьавун – диня

Каплан – кьаплан

Каплан – капелан, священник;
Кьаплан – 1. Тигр; 2. Барс

Кар – кьар

Кар – звуконаслідування, що означає крик ворони;
Кьар – сніг

Кара – кьара

Кара – 1. Суворе покарання, відплата; 2. Штраф;
Кьара – чорний

Караман – кьараман

Караман – чорний віл;
Кьараман – герой

Кардаш – кьардаш

Кардаш – той, хто карає;
Кьардаш – молодший брат

Кат – кьат

Кат – 1. Той, хто здійснює смертні вироки або тілесне покарання, бере на тортури; 2. Мучитель; 3. *перен.* Чорт;
Кьат – 1. Пласт; 2. Поверх;
3. Кількість

Качан – кьачан

Качан – 1. Головка капусти;
2. Недогризок яблука чи груші;
Кьачан – коли

Ким – кьим

Ким – О. в. займ. “хто”;
Кьим – хто?

Кир – кьыр

Кир – Звуконаслідування, що означає крик курей;
Кьыр – грязюка, багнука

Киш – кьыш

Киш – покрик, яким відганяють свійську птицю;
Кьыш – зима

Кок – кӱк

Кок – 1. Бактерія; 2. Кухар на кораблі; 3. вид зачіски;

Кӱк – 1. Небо; 2. Небесний; 3. Блакитний

Кора – кьора

Кора – 1. оболонка, що вкриває стебла, гілки, стовбури рослин; 2. Верхній затверділий шар чого-небудь;

Кьора – паркан, тин

Кошик – кӱшык

Кошик – 1. Плетений виріб з лози для зберігання чи перенесення чогось; 2. розм. Міра, що дорівнює вмісту кошика; 3. Суцвіття соняшника;

Кӱшык – альтанка

Купе – кӱпе

Купе – 1. Окреме відділення у залізничному пасажирському вагоні на два або чотири спальних місця; 2. Тип кузова легкового автомобіля;

Кӱпе – сережки

Кум – кьум

Кум – 1. Хрещений батько по відношенню до батьків хрещеника; 2. заст. Приятель; 3. Епітет вовка в казках; 4. Звуконаслідування, що означає крик жаби;

Кьум – пісок

Куш – кьуш

Куш – 1. Певна сума грошей; 2. Вигук мисливця;

Кьуш – птах

Лапа – лапа

Лапа – 1. Стопа, нога тварини, птаха і т. ін.; 2. перен. Гілка хвойного дерева або великий і широкий лист інших рослин; 3. Інструмент, пристрій, вигнутий, розплющений кінець якого служить для підтримування, зачеплювання чого-небудь або натискування на щось; 4. Робоча частина ґрунтообробних знарядь; 5. спец. Шип на кінці колоди, який вганяють у відповідну до нього виїмку у другій колоді при скріпленні їх у вінець;

Лапа – пластівці снігу

Мале – мале

Мале – с. р. від “малий”;

Мале – 1. Слобідка, район; 2. Мить

Метро – метро

Метро – міська електрична залізниця, що проходить під землею в тунелях, а на поверхні по мостах-естакадах або по спеціально відведених ділянках вулиці;

Метро – рулетка, лінійка

Мий, мій – мий

Мий – наказ сп. від “мити”;

Мій – займ. присв. до “я”;

Мий – мозок

Назар – назар

Назар – чоловіче ім’я;

Назар – вроки

Нам – нам

Нам – Д. в. від “ми”;

Нам – слава

Нас – нас

Нас – Р. в. від “ми”;

Нас – який

Не – нэ

Не – запереч. частка;

Нэ – що?

Оба – оба

Оба – *заст., діал.* обоє, обидва;

Оба – пагорб

Ода – ода

Ода – урочистий вірш

Ода – кімната

Он – он, онь

Он – вказівка на щось віддалене, факт, предмет або особу, попередження, послідовність дій та ін.;

Он – десять

Онъ - 1. Правий; 2. Рясний;

3. Вдалий

Опус – опус

Опус – 1. Окремий музичний твір, позначений номером серед інших творів композитора; 2. *жарт., зневажл.* Будь-який літературний, мистецький або науковий твір;

Опус – в'язниця

От – от

От – вказівка на щось чи когось на близькій відстані; підсилення змісту сказаного тощо;

От – 1. Трава; 2. Вогонь; 3. Жовч

Пак – пак

Пак – уживається для збільшення експресивності висловлення, щоб згадати чи нагадати щось; непевність; адже, отож; як вставне слово

Пак – чистий, чисто

Пара – пара

Пара – 1. Два однорідних або однакових предмети, що вживаються разом і складають одне ціле або комплект; 2. Чоловічий костюм (штани і піджак або сюртук, фрак і т. ін.); 3. Двоє коней або волів, яких запрягають разом; 4. Чоловік і жінка як подружжя; 5. Інші значення;

Пара – гроші

Парча – парча

Парча – різновид тканини;

Парча – шматок, відрізок

Пастель – пастэль

Пастель – 1. М'який кольоровий олівець; 2. Техніка живопису;

Пастэль – м'ясний пиріг

Паша, пашá – пашá

Паша – 1. Трава на пасовищі; 2. Пасовище;

Пашá – почесний титул у мусульманських країнах;

Пашá – глава, правитель

Пек – пек

Пек – 1. виражає незадоволення; 2. Густа речовина після перегонки дьогтю;

Пек – дуже

Пул – пул

Пул – вид монополії;

Пул – блискітки

Руба – руба

Руба – вертикально;

Руба – одяг

Сан – сан

Сан – 1. У монархічних державах — громадське становище особи, пов'язане з високою посадою; 2. Звання духовної особи, служителя культу; Сан – 1. Бедро; 2. Честь, слава; 3. Число; 4. Слово, думка

Сап – сап

Сап – 1. Заразна хвороба тварин; 2. Звуки сопіння; Сап – 1. руків'я, ручка; 2. Плодоніжка

Сарай – сарай

Сарай – господарське приміщення для зберігання різного майна
Сарай – палац

Сон – сон

Сон – 1. Фізіологічний стан спокою організму людини і тварини, що настає періодично і супроводиться повною або частковою втратою свідомості й ослабленням ряду фізіологічних процесів; 2. Те, що сниться; 3. Лікарська рослина;
Сон – кінець

Сир – сыр

Сир – харчовий продукт із молока;
Сыр – таємниця

Таз – таз

Таз – 1. Неглибока кругла чи овальна посудина; 2. Частина скелета людини й тварин;
Таз – 1. Лисина; 2. Лисий

Тал – тал

Тал – 1. Частина землі, з якої зійшов сніг; 2. Тала вода; 3. Верболіз;
Тал – верба

Там – там

Там – 1. Вказівка на місце; 2. Потім; 3. Інші значення;
Там – смак

Тахта – тахта

Тахта – широкий низький диван без спинки;
Тахта – дошка

Той – той

Той – вказує на щось більш віддалене; на виділений предмет чи особу та ін.;
Той – весілля

Тон – тон

Тон – 1. Звук певної висоти чи співвідношення звуків; 2. Тональність; 3. Характер звучання голосу;
Тон – шуба, верхній одяг

Топ – топ

Топ – верхній кінець щогли або стеньги (на судні);
Топ – 1. М'яч; 2. Ядро, бомба, снаряд

Топи – топы

Топи – наказ. сп. від “топити”;
Топы – все; весь; всього-на-всього

Топчи – топчы

Топчи – наказ. сп. від “топтати”;
Топчы – артилерист

Туз – туз

Туз – 1. Гральна карта; 2. *перен.* Впливова людина; 3. Двовеслова легенька шлюпка на одного весляра;
Туз – сіль

Тук – тук

Тук – 1. Мінеральне добриво; 2. Перегній; 3. *заст.* Жир, сало; 4. Звуконаслідування; 5. Присудок зі значенням “тукнути”;
Тук – 1. Шерсть; 2. Щетина

Тут – тут

Тут – 1. У цьому місці; 2. Вжив. для підсилення думки; 3. Шовковиця;
Тут – шовковиця

Тер – тэр

Тер – мин. час, ч. р. від «терти»;
Тэр – піт

Ус – ус

Ус – волосся, що росте над верхньою губою в чоловіків;
Ус – розум

Уста – уста

Уста – губи;
Уста – майстер

Файда – файда

Файда – *діал.* Батіг;
Файда – користь, вигода

Фал – фал

Фал – трос, мотузка для підняття вітрил, сигнальних прапорів і т. ін.;
Фал – ворожіння

Фарс – фарс

Фарс – 1. У країнах Західної Європи XIV-XVI ст. – комедія

легкого, жартівливого змісту з зовнішніми комічними ефектами; вистава такої комедії на сцені; 2. У бурлескному театрі XIX-XX ст. – беззмістовне, часто малопрстойне комедійне видовисько; 3. *перен.* Грубий жарт, блазенська витівка;
Фарс – перс

Філе – филе

Філе – 1. М'ясо найвищого сорту із середньої частини хребта туші; 2. Поздовжні половинки рибної тушки, очищеної від нутрощів, плавців і луски, звичайно спресовані та заморожені; 3. Ажурне в'язання; виріб, вив'язаний таким способом;
Филе – листок, сторінка

Хам – хам

Хам – зухвала, нахабна людина;
Хам – 1. Сирий; 2. Недостиглий

Харч – харчъ

Харч – їжа; харчування;
Харчъ – витрата

Хата – хата

Хата – 1. Сільський одноповерховий житловий будинок; 2. Внутрішнє житлове приміщення такого будинку; 3. Родина, люди, які живуть, перебувають в одному такому приміщенні; 4. *розм.* Квартира; 5. Уживається у складі назв деяких сільських установ;
Хата – 1. Помилка; 2. Нещастя

Хор – хор

Хор – 1. Співочий колектив; 2. Вокальний музичний твір;

3. Колектив зі спільними поглядами;
Хор – принижений

Чай – чай

Чай – 1. Південна вічнозелена рослина; 2. Напій; 3. Чаювання;
Чай – річка

Чек – чек

Чек – Документ з розпорядженням вкладника банкові видати або перерахувати пред'явникові певну суму з поточного рахунку;
Чек – межа

Чеки – чеки

Чеки – 1. одн., Р. в. від “чека”; мн. від “чека”; 2. мн. від “чек”;
Чеки – вага

Черен – черен

Черен – леміш;
Черен – скирта

Череп – череп

Череп – скелет голови хребетних тварин і людини;
Череп – 1. Черепиця; 2. Глина

Чий – чий

Чий – 1. Означає питання про належність кого-, чого-небудь комусь; 2. Вжив. як сполучникове слово; 3. Чий-небудь; 4. Злакова рослина;
Чий – сирий

Чоп – чоп

Чоп – вид риби;
Чоп – скіпка

Чубук – чубукъ

Чубук – 1. Порожнистий стержень люльки; 2. Виноградна лоза;
Чубукъ – 1. Курильна трубка;
2. Палиця

Чув – чув

Чув – ч. р., мин. час від “чути”;
Чув – цвях

Чин – чынъ, чьын

Чин – 1. Розряд, ряд;
2. Службовець того чи того розряду або рангу; 3. *заст.* Діяльність, праця; 4. Спосіб, прийом, за допомогою яких щонебудь здійснюється, відбувається;
Чынъ – частівки
Чьын – 1. Біс; 2. Чарівник

Чини – чыны

Чини – 1. мн. від “чини”; 2. наказ. сп., 2 ос. одн. від “чинити”;
Чыны – тарілка

Чан – чъан

Чан – посудина, що формою нагадує великий бак або діжку
Чъан – душа

Шал – шал

Шал – 1. Стан надмірного збудження, хвилювання;
2. Надзвичайна сила вияву чогось;
3. Нестримний гнів; лють;
4. Стрімкий рух, дуже швидкий темп чого-небудь;
Шал – хустка, шаль

Шейх – шейх

Шейх – 1. Глава роду в арабських країнах; 2. Представник вищого мусульманського духівництва;
Шейх – духовний наставник

Ший – ший

Ший – наказ. сп., 2 ос. одн. від “ший”;

Ший – річ

Шок – шокъ

Шок – загальний тяжкий розлад життєво важливих функцій організму, викликаний порушенням нервово-рефлекторної діяльності внаслідок фізичної чи психічної травми;

Шокъ – меткий;

Шолом – шолом

Шолом – 1. Старовинний військовий металевий головний убір, що захищав від удару холодною зброєю; 2. Спеціальний головний убір, що застосовується у військовій справі, на виробництві, в спорті, побуті для захисту голови й шиї від поранень, травм, холоду, сонячного проміння, опіків і т. ін.; Шолом – мир вам

Я – йа

Я – 1. Тридцять перша буква української абетки; 2. Займенник для називання мовцем самого себе;

Йа – але, а, або

Як – йакъ

Як – 1. Велика жуйна рогата тварина; 2. Означає питання про спосіб дії, стан, обставини; яким чином; 3. дуже, надзвичайно; 4. Коли; 5. Як-небудь; 6. Вжив. як сполучне слово; 7. Сполучник порівняльний, часу, з'ясувальний, приєднувальний, умовний; 8. Інші значення;

Йакъ – сторона

Які – йаки

Які – множ. від “який”;

Йаки – або

Яка – йакъа

Яка – ж. р. від “який”;

Йакъа – комір

Яр – йар

Яр – 1. глибока довга западина; 2. *розм.* Прірва; 3. *діал.* Ярина; 4. Весна; 5. Лютість; 4. Вид зеленої фарби;

Йар – 1. Обрив; 2. Друг

Яра – йара

Яра – ж. р. від “ярий”;

Йара – рана

Чимало кримчацької лексики споріднено з кримськотатарською, наприклад, *адам, аз, ай, ар, ара, баба, бал, балабан, балта, башта, бербер, бор, бут, газ, дам, душман, замет, паша, сарай* тощо (див.: Кримськотатарсько-російсько-український словник 2008), проте мовознавцями й кримчацьким етносом кримчацька мова визнається самостійною. Якщо аналізувати вищенаведений словник омонімів, можна виявити, що деякі слова мають цікаві розбіжності, зв'язки та ін.: *бор – бор*: кримч. – крейда; *газ – газ*: кримч. – гас; *сарбуз – харпуз*: кримч. – кавун; *кавун – къавун*: кримч. – диня; *тахта – тахта*: кримч. – дошка. Водночас слово *филе* – “листок, сторінка”, можливо, споріднене з англійською мовою.

Отже, кримчацька мова – своєрідна, цікава й потребує, як і інші мови корінних народів України, підтримки, збереження, вивчення та наукових досліджень. Маємо надію, що запропонований словник стане в нагоді мовознавцям, перекладачам і всім, хто цікавиться історією та мовами народів Криму.

Грінченко, Б. та ін. (1907). *Словарь української мови*. Київ.

Закон України “Про корінні народи України”. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> [Дата останнього доступу 03.01.2022].

Зведений словник застарілих та маловживаних слів. Електронний ресурс: <http://litopys.org.ua/rizne/zvslovnyk.htm#V> [Дата останнього доступу 03.01.2022].

Караванський, С. (2014). *Практичний словник синонімів української мови*. 5-те вид., опрацьоване і доповн. БаК. Львів.

Кримськотатарсько-російсько-український словник (2008). Упоряд.: С. М. Усейнов. Симферополь. Видавничий дім “Тезис”. 836 с.

Реби, Д. (2004). *Крымчакский язык. Крымчакско-русский словарь*. Симферополь. 224 с.

Російсько-український словник: в 4-х томах (1924–1933).

Словник української мови: в 11-ти томах (1970–1980). Наукова думка. Київ.

European charter for regional or minority languages (2014). Strasbourg.

Olszański Tadeusz, A. (2012). *The language issue in Ukraine. An attempt at a new perspective*. OSW Studies. Number 40. Centre for Eastern Studies. Warsaw.

Shapovalova, N., Burlyuk, O. (2014). *The situation of national minorities in Crimea following its annexation by Russia*. Belgium.